

VOLSA ÞÁTTTR

Traducció directa del norrè occidental antic per
Macià Riutort i Riutort

L'edició emprada com a base de la següent traducció és:
Völsa þátttr. Dins: *Íslendinga Sögur*. Fimmta bindi: *Vestfirðinga sögur*. Guðni Jónsson bjó til prentunar. Reykjavík: Íslendingasagnaútgáfan, 1986². Pp.: 373-385.

Podeu consultar el text original norrè occidental antic a:

<http://www.tinet.cat/~mrr/islandes/volsathattr.html>

El text original norrè ens ha arribat conservat únicament a la *Vida de Sant Olau* (Óláfs saga helga) continguda a la *Flateyjarbók*. El *Vølsa þáttur* és, per tant i en realitat, un fragment de la vida d'aquest sant.

Edición no abreviada

Título original norreno: *Vølsunga Saga*

© De la traducción: Macià Riutort i Riutort, 1997

Depósito de obra no publicada

Reconocimiento – No comercial - Sin obra derivada: El autor de la presente traducción deposita en acceso abierto esta obra no publicada, autorizando el uso de dicha obra bajo los términos de una licencia *Creative Commons*. El autor de la presente traducción permite copiar, reproducir, distribuir y comunicar públicamente la obra, siempre y cuando se cite y reconozca al autor original de dicha traducción. No se permite, sin embargo, generar una obra derivada de la misma ni utilizarla con finalidades comerciales

Reconeixement – No comercial – Sense obra derivada: L'autor de la present traducció diposita en accés obert aquesta obra no publicada, autoritzant-ne l'ús sota els termes d'una llicència *Creative Commons*. L'autor de la present traducció permet copiar, reproduir, distribuir i comunicar públicament l'obra, sempre que hom citi i reconegui l'autor original. No es permet, tanmateix, generar una obra derivada de la mateixa ni emprar-la amb finalitats comercials.

I.
**COMENÇA L'ADORACIÓ DEL VIT¹ PELS HABITANTS DEL CAP
MARÍ**

El rei Olau² es va assabentar de nou que una vasta part del país encara estava molt poc cristianitzada, tot i que ell posava un gran esforç a convertir el poble de tot el seu país, tant els que vivien a les illes, com els qui ho feien als caps marins, a la fe universal³. Segons es conta a un antic poema, en un promontori del nord de Noruega hi vivien un pagès⁴ i la seva dona, ja entrats en anys. Al peu d'aquest promontori, que estava lluny de les contrades habitades i del camí ral, hi havia un bon port per als *langskip*⁵. El matrimoni tenia dos fills, un fill i una filla, perquè, tal i com es diu a l'inici del poema:

Karl hefir búit
ok kona ǫldruð
á andnesi
einu hverju.
Átti son
við seima Bil
dreng ok dóttur
drjúgskýrliga.

Un vell vivia
amb sa dona, ja entrada en anys,
a un promontori.

Amb la *Bil*⁶ dels fils d'or
havia tingut [dos] fills,
un vailet i una filla,
ben llesta.

Amb ells també hi vivien un esclau i una esclava. El pagès era un home savi i gens xafarder, mentre que sa dona era molt manaire i era la qui realment menava la casa. El fill del pagès era de natura alegre i jovial, trapella i amic de la gresca. La filla del pagès, que era la major, era llesta per natura i aprenia les coses aviat, malgrat que havia crescut lluny de la gent. El pagès tenia una gossa de caça grossa que es deia *Lærir*⁷. Desconeixien totalment la veritable fe.

I així un dia s'esdevingué que, a les darreries de la tardor, el cavall de tir del pagès es va morir. Era molt gras, i, ja que els pagans menjaven carn de cavall, van voler aprofitar-ne la carn i el van escorxar. Un cop que li hagué llevat la pell,

el primer que l'esclau va fer, va ser tallar-li el membre que, per disposició de Natura, tenen totes les bèsties de la seva mena per a l'acoblament, i no només elles, ans també totes les altres bèsties, que es multipliquen aparellant-se entre si, el membre que, en els cas dels cavalls, els antics escaldes anomenaven *vit*⁸. I quan l'esclau l'hagué tallat i ja es disposava a llençar-lo al camp, el fill del pagès hi anà corrents i rient, l'hi va agafar i el va portar a dins la *stofa*⁹. Allà hi havia sa mare, la filla d'aquesta i l'esclava. Ell els va començar a agitar al davant aquella verga alhora que els cridava paraules burletes i els feia aquesta estrofa:

Hér megið sjá
heldr røskligan
af viggs fōður
Þér er ambátt,
þessi vølsi
allódaufligr¹⁰
innan læra.

Aquí podeu veure
el potent vit,
ara tallat, d'un pare de cavalls.
Esclava,
aquest penjoll,
entre tes cuixes,
no se t'estarà gens quiet no.

L'esclava va fer una bona riallada, però la filla del pagès li va pregar que se'n portés a fora aquell fàstic de cosa. La vella, emperò, es va aixecar, se'n va anar fins allà on era son fill i l'hi va agafar dient-li que no havien de desaprofitar ni aquesta ni cap altra cosa que es pogués aprofitar; després, se'n anà, el va torcar curosament i el va embolicar amb un drap de lli després de posar-li cebes¹¹ i d'altres herbes, per evitar que es podrís, i el va estotjar dins la seva caixa.

Aquella tardor va succeir que la vella cada dia el treia per adorar-lo amb alguna pregària i es va esdevenir que va acabar dirigint cap al vit tota la seva fe i el tenia pel seu déu i va arrossegar a la mateixa heretgia el seu marit -el pagès-, els seus fills i tots els d'aquella casa. I per obra del dimoni, vet aquí que la verga va créixer i es va fer forta, de tal manera que podia quedar-se enravenada devora la mestressa, si és que ella així ho volia. Estant així les coses, la vella va convertir en costum que cada vespre duia aquell carall a la *stofa* i li recitava una estrofa com la primera que era dels d'aquella casa; després, el passava al pagès,

el qual el passava a son fill i aquest als altres fins que, al final, arribava a les mans de l'esclava. Cadascun d'ells li havia de recitar una estrofa. En les paraules de cadascun d'ells, es podia veure quin havia estat el seu destí i sort.

II. EL REI ÓLÁFR¹² ES TROBA AMB ELS HABITANTS DEL PROMONTORI

Abans que el rei Knútr no fes fugir el rei Óláfr del país¹³, es va esdevenir un cop que aquest es dirigia amb els seus vaixells cap al nord navegant al llarg de la costa. Havia tingut notícia de l'existència d'aquest promontori i de la idolatria que s'hi practicava. I, ja que volia convertir la gent, tant la d'allà com la de qualsevol altra banda, a la veritable fe, va dir al seu pilot que es desviés del curs i posés rumb cap al port que hi havia al peu del promontori i que ja hem esmentat a dalt, ja que tenien bon vent per fer-ho. Hi van arribar quan ja es feia fosc. El rei va ordenar que cobrissin les cobertes de les naus amb un envelat i que les tripulacions hi passessin la nit al dessota perquè ell volia anar fins a les cases d'aquella alqueria, i va demanar al Finnr Árnason¹⁴ i al Þormóðr¹⁵, l'escalda de la Kolbrún, que l'hi acompanyessin.

Cadascun d'ells va agafar un capot burell, se'l posaren damunt la roba i van partir, vestits d'aquesta manera, cap a l'alqueria, quan ja començava a fer-se de nit. Van deixar el camí per dirigir-se directament cap a l'*stofa* i es van asseure a un dels dos bancs que hi havia surran de l'entrada. S'hi van col·locar de tal manera que en Finnr hi seia a l'extrem més interior, en Þormóðr enmig i el rei a l'extrem més exterior, el que estava més proper a la porta, i s'hi esperaren fins que el sol es va haver post. Cap d'ells no va entrar a dins la *stofa*. Després, va arribar-hi una dona amb una llàntia i va resultar que era la filla del pagès. Va saludar aquells homes i els va demanar com es deien. Li van respondre que tots ells es deien Grímr¹⁶. Aleshores, va encendre diverses llànties dins la *stofa*.

Dirigia sovint el seu esguard cap als hostes i sobretot, en mirava el qui seia al seient de més cap a defora. I quan ja volia tornar-se'n, li va venir un poema a la boca i va dir:

Ek sé gull á gestum
ok guðvefjar skikkjur.
Mér fellr hugr til hringa.
Heldr vil ek þing en ljúga.

Kenni ek þik, konungr minn.
Kominn ertu, Óláfr.

Veig or en els hostes
i gipons de vellut.
Desitjaria tenir aqueixos anells.
No menteixo si dic que vull
[aquestes coses¹⁷
Et reconec, rei meu.
Ets tu, Óláfr, el qui ha vingut.

El nou vingut que seia a la part exterior del banc, li va dir: "ets una dona llesta; és millor que siguis discreta en aquest punt".

No van intercanviar gaire paraules més. La filla del pagès se'n va tornar cap endins i, poc després, hi van arribar el pagès, son fill i l'esclau. El pagès es va asseure en el setial o seient d'honor¹⁸, i son fill, al seu costat, però l'esclau es va asseure una mica més lluny que ells. Van fer una mica de platxèria¹⁹ a costa de la cortesia²⁰ dels hostes.

Després, van fer lloc a la sala, hi van posar la taula i hi serviren el sopar. La filla del pagès es va asseure al costat de son germà, i l'esclava es va asseure devora l'esclau. Tots els Grímr seien plegats, tal i com s'ha dit abans. En havent sopat, se'ls hi acostà la vella duent en braços el vit del cavall; es va dirigir cap al setial i es va quedar davant el pagès. No es conta que saludés els hostes. Va llevar els draps amb què estava embolicat el vit, el va dipositar damunt els genolls del pagès i va recitar la següent estrofa:

Aukinn ertu, Vølsi,
ok upp of tekinn,
líni gœddr,
en laukum studdr.
Þiggi Mǫrnir²¹

Verga, has millorat de posició
després que et recollissin,
i et dotessin amb draps de lli
i et preservessin amb cebes.
Mǫrnir, us oferim²²

þetta blæti²³,
en þú, bóndi sjálf,
ber þú at þér Völsa.

aquest objecte sagrat,
i ara tu, amo d'aquesta llar,
agafa amb les mans la verga.

El pagès no és que n'estigués gaire entusiasmat, però, tot i així, la va agafar i li va recitar la següent estrofa:

Mundi eigi,
ef ek um réða,
blæti þetta
borit í aptan.
Þiggi Mjornir
þetta blæti,
en þú, sonr bónda,
sé þú við Völsa.

si jo portés
les regnes d'aquesta llar
anit no s'agafaria
aquest sagrat objecte.
Mjornir, us oferim
aquest sagrat objecte,
i ara tu, fill de pagès,
tingues esment del vit.

El fill del pagès el va agafar, va aixecar en alt la verga i, girant-se cap a la seva germana, li va recitar la següent estrofa:

Beri þér beytil
fyrir brúðkonur.
Þær skulu vingul
væta í aptan.
Þiggi Mjornir
þetta blæti,
en þú, dóttir bónda,
drag þú at þér Völsa.

Porta el pardal
a les *brúðkonur*²⁴.
Anit elles mullaran
aquest penjoll.
Mjornir, us oferim
aquest sagrat objecte
i ara tu, filla del pagès,
abraça la verga.

No és que n'estigués gens entusiasmada, però va sotmetre's al costum de la casa i, agafant el vit amb indecisió, va recitar aquesta estrofa:

Þess sver ek við Gefjun²⁵
ok við goðin²⁶ qnnur,
at ek nauðig tek
við nosa rauðum.
Þiggi Mjornir
þetta blæti,
en, þræll hjóna,
þríf þú við Völsa.

Això juro per la Gefjun
i per les altres deesses:
que agafó a contracor
aquesta penga vermella.
Mjornir, us oferim
aquest sagrat objecte,
i ara tu, esclau de la família,
agafa ben fort la verga.

L'esclau la va agafar i va dir:

Hleifr væri mér
hálfu sœmri,
þykkir ok økkvinn
ok þó víðr,
en Vølsi þessi
á verkdögum.
Þiggi Mørnir
þetta blœti,
en þú, þý hjóna,
þrýstu at þér Vølsa.

En els dies de feina,
m'estimaria moltíssim més
una bona peça de pa,
gruixuda i feixuga
i ampla també
que no pas aquesta verga.
Mørnir, us oferim
aquest objecte sagrat,
i ara tu, esclava del matrimoni,
estreny la verga contra la teva sina.

L'esclava la va agafar amb molta suavitat, la va estrènyer entre els seus braços i la va acariciar mentre recitava la següent estrofa:

Víst eigi mættak
við of bindask
í mik at keyra,
ef vit ein lægim
í andkætu.
Þiggi Mørnir
þetta blœti,
en þú, Grímr, gestr várr,
gríp þú við Vølsa

Ben certament que no podria pas
resistir-me
a ficar-te dins meu
si estiguéssim jaguent, tu i jo, sols,
fruit l'un de l'altre.
Mørnir, us oferim
aquest sagrat objecte,
i ara tu, Grímr, hoste nostre
pren-me la verga.

En Finnur l'hi va prendre, i, sostenint-la, va recitar aquesta estrofa:

Legit heft víða
fyrir andnesjum,
snœvgum høndum
segl upp dregit.
Þiggi Mørnir
þetta blœti,
en þú, Grímr, griði²⁷ minn,
gríp þú við Vølsa.

Arreu he recalat
davant molts de promontoris,
amb àgil mà
hissant les veles.
Mørnir, us oferim
aquest objecte sagrat,
i ara tu, Grímr, company meu,
pren-me la verga.

I la va donar al Þormóðr. Aquest l'hi va agafar i va examinar detingudament com era aquell vit. Somrient, va recitar aquesta estrofa:

Sákat forðum,
þó hefk farit víða,

Mai abans no havia vist,
i això que he viatjat arreu,

flennt reðr fyrri
fara með bekkjum.

Þiggi Mornir
þetta blæti,
en þú, Aðal-Grímr,
tak enn við Vqlsa.

un pardal enravenat
passar de mà en mà pels bancs
[de la sala.

Mornir, us oferim
aquest objecte sagrat,
i ara tu, Grímr principal,
agafa'm aquesta verga.

El rei l'hi va agafar i va recitar aquesta estrofa:

Verit hefk stýrir
ok stafnbúi
ok oddviti
allra þjóða.
Þiggi Mornir
þetta blæti,
en þú, hundr hjóna,
hirtu bákn þetta.

He estat arraix
i *stafnbúi*²⁸
i cabdill
de tota la host de l'esquadra²⁹.
Mornir, us oferim
aquest objecte sagrat,
i ara, gos del matrimoni,
tingues tu esment d'aquesta
[monstruositat³⁰ de cosa.

I va llençar al terra el vit; el gos el va aglapir, i quan la vella ho va veure, es va posar tota frenètica³¹. Presa d'una gran agitació, va recitar aquesta estrofa:

Hvat er þat manna
mér ókunnra,
er hundum gefr
heilagt blæti?
Hefi mik of hjarra

ok á hurðása,
vita ef ek borgit fæ

blætinu helga.

Legg þú niðr, Lærir,
ok lát mik eigi sjá,
ok svelg eigi niðr,
sártíkin rög.

Quina mena de persona és
aquest desconegut
que dóna als gossos
el sagrat objecte?
Aixequeu-meu part damunt
[els galfons
i els cairats de devora la porta³²
perquè pugui veure si encara
[podré recuperar
el sagrat objecte.

Lærir, deixa-ho en terra!
Oh, no deixeu pas que ho vegi!
I tu, no te l'empassis pas,
maleïda gossa ronyosa!

Llavors el rei es va llevar la seva disfressa i tothom el va reconèixer. Els va

predicar l'evangeli i, si bé la vella es va mostrar una mica rebecca a acceptar la fe, el pagès es va mostrar més disposat a fer-ho, i d'aquesta manera, per obra de Déu i gràcies al zel de l'Óláfr, finalment tots van adoptar la fe. Un capellà de la cort del rei els va batejar, i, més endavant, després de reconèixer aquell en qui havien de creure i de conèixer el qui els havia creat, van practicar feelment els manaments de la fe i veieren aleshores com de malament i menyspreablement havien viscut i com de diferents que havien viscut de la resta de la bona gent.

En tot això hom pot veure que el rei Óláfr havia posat tota la seva diligència a extirpar d'arrel tota mena d'immoralitat, pràctica pagana i bruixeria, tant a les darreres llengües de terra del nord del regne de Noruega com en a les comarques centrals del país. La seva màxima preocupació va ser fer arribar la veritable fe a tants com li fos possible. I en tot això també se'ns ha fet palès que aquestes, i totes les altres coses que va fer, les va fer per complaure Déu.

-
1. Tradueixo normalment amb *verga* el terme norrè *vǫlsi*. Al llarg d'aquest text hi surten diversos sinònims norrens del mot (*beytill, nosi, reðr, vingull*). Hem intentat retre cada sinònim norrè amb un sinònim català, tot i que hem recorregut a l'àmplia sinonímia mallorquina, no a la continental, del mot: *pardal, perdiu, pixa, pellenga, penga, piula*, el literari *vit* etc.
 2. Mort el 1030 a la batalla de Stiklastaðir. Cf. nota a peu de pàgina nº 12.
 3. L'adjectiu *almenniligr* de l'original és un intent de retre en norrè occidental antic el significat etimològic del mot *καθολικός*.
 4. Al llarg d'aquest text tradueixo el mot norrè *bóndi* amb el nostre mot *pagès*. Advertim al lector, però, que *bóndi* és el nom amb què es designa el pagès que té terres i ramats, l'amo d'un mas, doncs, i que el mot no té les connotacions negatives que, de vegades, acompanyen el nostre mot *pagès*. L'anglès va agafar aquest mot del norrè, si bé ara ja només hi continua existint com a cognom ("James Bond") o bé en compòsits com ara *husband* que, de significar "amo de la casa" hi ha passat a significar "marit".
 5. Els *langskip* eren els típics vaixells de guerra norrens.
 6. La deessa Bil és la deessa de la lluna minvant. Aquí emperò, el mot s'ha d'entendre com a heiti de *dona*.
seimr "bresca amb mel; fil d'or" s'ha d'entendre com a heiti de *cabells rossos*.
La *Bil dels fils d'or* és, per tant, una kenning per a *dona rossa*.
 7. Sobta que s'esmenti el nom de la gossa. El significat del mot és obscur i les propostes que se n'han fet no acaben de satisfer:
 1. "Bones-anques" o "Cuixes [groses, altes]", si hom hi veu un derivat de *lær* (modern *læri*) "cuixa".
 2. "L'aprenedora" "La qui aprèn ràpid" o "la qui ensenya" si hom hi veu un derivat de *læra* "aprendre";

ensenyar”. De noms d’agent formats amb el sufix *-ir* n’hi ha força exemples: cf. *meiðir* “destructor”, *gætir* “guardià, vigilant”, *fæðir* “nodridor”, *sveigir* “brandidor” etc.

3. Deformació d’un **Hlerir* “l’escoltadora, la qui sempre para orella” original.
4. Nom d’agent de *lesa* “aixecar del terra, arplegar”, amb canvi gramatical.
5. Mot emparentat amb l’eslau eclesiàstic antic *lovʼb* “caça, captura” i el grec antic *λεία* “botí”: “la bona caçadora” (*fengsöm tik*).
6. Mot emparentat amb l’irlandès antic *lainn* “cobejós”, el llatí *Lares* “els déus lars” (lit.: “els àvids”) i *lascivus* “juganer; lasciu”: si s’entén que fa referència a l’apetit de menjar, “la fartanera, la goluda” (*gráðug tik*); si s’entén que fa referència a l’apetit sexual, “la qui sempre va moguda” (*gröð tik*, *lóða tik*). Aquest darrer significat explicaria per què se l’esmenta amb el nom i seria una possible referència al culte a la fertilitat que es retia en aquest mas.
8. *Vingull* a l’original. Etimològicament, el mot significa “penjoll”.
9. L’*stofa* -mot etimològicament idèntic al nostre *estufa* i a l’anglès *stove*- equival en certa manera a la nostra sala d’estar-menjador, ja que és un espai arranjat amb un cert confort, on s’hi menja en ocasions especials i on s’hi fa la vida familiar després del treball, raó per la qual, i deixant de banda la cuina, és un espai *escalfat*. Però el context ja indica al lector català que l’*stofa*, a diferència de les nostres sales d’estar, no és aquí una sala dins una casa, sinó un edifici; a més a més, no només es destina a la vida familiar i social, sinó també a dormir-hi.
10. *allódaufligr* és un hàpax legómenon. Heusler/Ranisch 1974, p. 134 li donen el significat de “sehr unterhaltsam”, això és, “molt divertit, molt entretingut”. En islandès modern, *dauflegur* significa “parat, aturat, pansit, sense energia”, d’aquí que interpreti el mot com a “molt actiu, gens parat”.
11. Sobre el significat del mot norrè *laukr*, vulgueu veure la nota nº 16 del capítol VIII de la *Völsunga saga*.
12. Es tracta del rei Óláfr -en islandès modern, Ólafur- II Haraldsson “inn helgi” de Noruega, Sant Olau. Va morir a la batalla de Stiklastaðir (29 de juliol del 1030) en l’intent de reconquerir Noruega, de la qual n’era estat foragitat per Canut el Gran de Dinamarca. Sant Olau va ésser el primer rei únic de Noruega (és a dir, no va haver de compartir el poder amb cap *smákonungr* o reietó comarcal). Tot i que la seva mort s’ha de situar en un marc purament polític de lluita pel poder, el poble va considerar que havia mort en defensa del cristianisme, opinió que va fer seva l’església catòlica que el canonitzà com a *píslarváttr* o “màrtir de la fe” alhora que li atorgava el títol de *perpetuus rex Norvegiae* i el nomenava patró de Noruega. La seva festa se celebra el 29 de juliol (“Ólafsmessa hin fyrri”); a Noruega i a Islàndia la festa se solia celebrar el 3 d’agost (“Ólafsmessa hin síðari”), aniversari de la trasllació solemne dels seus ossos a la seu de Sant Clement de Trondheim (en aquells temps, Niðaróss), on continuen reposant les seves despulles. El 1035, el seu fill Magnús I Ólafsson “inn góði” recuperaria el tron de Noruega.
La primera cançó panegírica de contingut hagiogràfic de la literatura norrena, la *Glælognskviða*, composta per l’escalda islandès Þórarinn “loftunga” (“Llengua lloadora”), en canta la seva vida i mort.
13. L’Óláfr va haver d’abandonar el país l’any 1029. El rei Knútr esmentat aquí és Knútr I Sveinsson “el Gran” de Dinamarca; el seu nom apareix catalanitzat en Canut el Gran.
14. Finnr Árnason: *jarl* noruec. Un dels partidaris més lleials de Sant Olau a Noruega i gran amic seu. El 1029 el va acompanyar a l’exili i va retornar amb ell a Noruega el 1030. Va combatre al seu costat a la batalla de Stiklastaðir. Va morir el 1065.
15. Þormóðr Bersason “Kolbrúnarskáld” era islandès. Fou *hirðmaðr* de Sant Olau i un dels escaldes cabdals de la seva cort. Li deien *Kolbrúnarskáld* de malnom (“l’escalda de la Kolbrún”) perquè mantenia relacions amb una noia anomenada Þorbjörg “Kolbrún”, això és, la de les “Celles d’Atzabeja”. Igual que Sant Olau, va caure a la batalla de Stiklastaðir. El compositor islandès Jón Leifs (1899-1968) va compondre el darrer moviment de la seva Sinfonia I “Söguhetjur” Op. 26 inspirant-se en la seva mort heroica, descrita a la *Fóstbræðra saga*: el poeta jeu ferit de mort per una fletxa. Al seu costat, hi ha el futur rei Harald I Sigurðarson (o Sigurðsson) “inn harðráði”, germanastre per part de mare (Ásta Guðbrandsdóttir) de Sant Olau; Harald, igual que Þormóðr, havia lluitat al costat del sant a la batalla de Stiklastaðir. Þormóðr es desclava la fletxa que l’ha ferit de mort, sap que no se’n sortirà i dedica els darrers instants de la seva vida a compondre el que sap que serà el seu darrer poema. Quan ja només li falta una sola paraula per perfer-lo, mor. El futur rei Harald acaba

el darrer vers de la darrera estrofa d'aquest darrer poema pronunciant l'única paraula noruega que hi podria encaixar, *svíða*.

16. *Grimr* realment és un nom propi. Però el mot també significa “emmascarat”, “portador de màscara”, amb la qual cosa ens trobem davant una arteria semblant a la d'Odisseu davant Polifem, encara que Odisseu es faci dir *Ningú*, o la del *Capità Nemo* de Jules Verne. El compilador del *þátr* juga amb l'ambivalència del mot en qüestió a fi i efecte d'aconseguir que Sant Olau reïxi a amagar la seva vertadera identitat sense haver de dir una mentida.
17. *þing* “cosa, objecte” es refereix a les joies del rei i dels seus acompanyants. Sorprèn que la noia reveli d'una manera tan directa el desig d'heure les joies dels nou vinguts.
El manuscrit porta *bing*, que Jónsson esmena en *þing*. El mot *bingr* té, bàsicament, dos significats: “1. jaç, llit (amb edredons). 2. munt de gra; caixa per guardar-hi gra”, que no donen cap mena de sentit a la frase.
18. *hægsæti* a l'original. És un hàpax d'aquest *þátr*. Normalment, s'interpreta com a sinònim de *hásæti* “setial, seient d'honor” i així ho tradueixo. Voldria remarcar al lector, però, que podria tractar-se d'una alteració intencionada d'aquest darrer mot norrè en uns moments en què el mot començava a tenir el seu significat modern de “tron [reial]”: si la meua teoria és certa, el compilador del *þátr* hauria volgut reservar *hásæti* per a designar el tron del rei, la qual cosa l'hauria obligat a modificar el mot en *hægsæti* “seient còmode” quan aquest mot feia referència al seient d'honor del menjador d'un mas. Amb altres paraules: un pagès no podia pas seure en el mateix moble on seu un rei.
19. No he trobat a cap diccionari l'expressió *vera kátr við e-n af e-u*. Tradueixo, doncs, d'acord amb el significat que el context sembla exigir.
20. L'original porta el mot *kyrt*, que és un hàpax legòmenon. Creiem que és una simple corruptela de *kurt* “cort; modes o maneres [de comportament] propis de la cort” -d'aquí la meua traducció-, deguda al mot *kyrrt* del paràgraf anterior que hem traduït amb el nostre adjectiu *discret*.
21. El mot norrè *Mǫrnir*, d'acord amb el diccionari etimològic de l'islandès de l'Ásgeir Blöndal Magnússon, significa “sverð; jötunheiti; getnaðarlimur eða líkan af getnaðarlim”, això és, “1. espasa. 2. heiti de gegant. 3. membre viril; efigie del membre viril, ídol en forma de fal·lus”. Atès el context, però, és obvi que és aquesta darrera accepció la que el mot té aquí, *si interpretem el mot com un masculí singular*. De tota manera, crec que podríem interpretar *Mǫrnir* com a nom de la deïficació del fal·lus, com a déu de la fertilitat [humana], i doncs, com el déu Príap norrè. Fins a quin punt, aquest déu *Mǫrnir* i el déu *Freyr*, el déu del fal·lus ingent, poden ésser idèntics, és una qüestió que no podem debatre aquí. Així i doncs, i d'acord amb aquesta possibilitat, la traducció fóra: “que *Mǫrnir* accepti (o: rebí en ofrena) aquest objecte [con-]sagrat”.
Cal dir, però, que l'editor del *þátr*, Guðni Jónsson, així com Steinsland/Vogt 1981, p. 97, i la majoria de filòlegs, interpreten el mot *mǫrnir* com un femení plural, interpretació que nosaltres seguim en aquesta traducció. Segons aquesta opinió, *mǫrnir* fóra el plural de *mǫrn* “*mǫrn*, mena de geganta o ogressa de la mitologia norrena, que encarna una de les forces de la natura i que, per tant, tant pot ésser creadora com destructora”. Com a catalanització d'aquests éssers proposo el neologisme *màruna*. Així i doncs, i d'acord amb aquesta segona possibilitat, la traducció fóra: “que les *màrunes* acceptin (o: rebí) aquest objecte [con-]sagrat”; i el que s'està dient amb aquesta frase és que *Vǫlsi* s'ha d'unir místicament a aquestes *mǫrnir* o *màrunes*, que, representen les forces de la natura, perquè siguin fecundes per comptes de destructores.
22. Dono al verb *þiggja* “acceptar, rebre; acollir” el sentit de “oferir”. Una traducció més literal fóra, per tant: “accepteu”. Morfològicament, *þiggi* tant pot ésser un singular com un plural.
23. Normalment, el *blæti* és el allò que nosaltres anomenem “ídol” (la representació plàstica d'una divinitat). Això no obstant, no he gosat pas emprar aquest mot en la traducció per les connotacions negatives i pejoratives que el mot té en la nostra cultura.
Cal dir, però, que l'editor del text islandès, en Guðni Jónsson, hi veu un sinònim de *blót* “sacrifici” (això és, cerimònia religiosa), amb la qual cosa, la frase adquireix tot un altre sentit.
24. Les *brúðkonur* o “dones de la núvia” eren unes dones que, a l'Edat Mitjana, acompanyaven la núvia fins a la casa del nuvi -on se celebraven les noces- i seien, durant el banquet nupcial, a banda i banda de la núvia en el banc -el *brúðbekkr*- en el qual ella havia d'esperar el nuvi (el qual seia envoltat dels seus *brúðmenn*). El costum imposava que “þá skal hann (el *brúðgumi*) sitja millum brúðmanna, en hon

(la *brúðr*) millum brúðkvenna”, això és, “llavors ell (el nuvi) seurà enmig dels seus *brúðmenn*, però ella (la núvia), enmig de les seves *brúðkonur*”. Després del banquet, el nuvi l’anava a cercar i elles l’acompanyaven a la cambra on s’havia de consumir el matrimoni.

No se sap qui poden ésser aquestes *brúðkonur*. El comentari del noi deixa entreveure, però, que el vi del cavall no només fecundarà la núvia o les núvies -si acceptem que el mot *Mornir* és un femení plural i no pas un masculí singular-, ans també les seves o llurs *brúðkonur*.

25. La deessa Gefjun, d’acord amb l’*Edda* de Snorri Sturluson (Snorra Edda, *Gylfaginning*, cap. 50: frá ásynjum, p. 50), és la quarta asínia, després de l’Eir i abans que la Fulla: *hon er mæ, ok henni þjóna þær, er meyjar endast* “és verge i la serveixen totes aquelles que moren verges”. Per tant, és la deessa de les verges i de la castedat. En la *interpretatio norræna*, la Gefjun és l’equivalent de la Diana, Artemisa i Vesta, així com de la Pal·las Atena i la Minerva.

Tot i això, a la vintena estrofa de la *Locasenna* (Edda I, p. 100), el déu Loki li refrega que possiblement va vendre la seva virginitat a canvi d’una joia:

*þegi þú, Gefjón! þess mun ec nú geta,
er þic glapþi at geði:
sveinn inn hvíti, er þér sigli gaf,
oc þú lagðir lær yfir.*

(Calla, Gefjun! / que ara esmentaré || el qui et va fer perdre l’enteniment: || el noi de blanca pell / que et va donar el joiell, || i damunt el qui vas posar les teves cuixes).

Pel que fa a l’ètim d’aquest teònim, se solen manejar dues etimologies: 1. evolució, sorgida per desgast fonètic, d’un *Geðfjón “enemiga de la voluptat” i 2. derivat de *gefa* “donar” amb el significat de “la pròdiga”.

26. Jónsson esmena la lliçó *guðin* del manuscrit per *goðin*, ja que la variant amb *o* s’empra per fer referència a un déu pagà, mentre que la variant amb *u* es refereix al déu cristià; en singular, el mot *goð* (que en norrè és de gènere neutre), significa primitivament *deessa*. En plural, però, *déus* (entesos de manera col·lectiva, això és: la totalitat dels déus i deesses o un nombre indeterminat d’ells). Atès el context, però, m’estimo més de donar al plural *goðin* el significat arcaic de *les deesses*, conscient que aquesta decisió pot resultar polèmica. Per a més detalls, remeto a Kuhn 1978.
27. *griði* o *griðmaðr* designa habitualment un *servent* o *criat*. Aquesta accepció fóra acceptable si parlés Sant Olau, entenent *griði* com a heiti (sinònim poètic imposat per l’al·literació) de *hirðmaðr*. Atès que tant en Finnur com en Þormóðr serveixen un mateix senyor, interpreto el mot com a *company en el servei d’un mateix amo*.
28. *Stýrir* i *stafnsbúi* són dos termes nàutics. L’*stýrir* és el patró o capità d’una nau, que, com ja s’ha dit a la nota nº 4 del capítol XLII de la *Völsunga saga*, la governa des de la *lypting*, una plataforma de fusta situada a la popa de la nau. A la proa hi havia una plataforma semblant, l’*stafn*. L’*stafnbúi* (plural: *stafnbúar* o *stafnsveit*) és el nom de cadascun dels guerrers que s’estaven a l’*stafn* durant un combat naval. Sovint, les naus de guerra s’enventien amb les proes, de tal manera que els combats començaven entre els respectius *stafnbúar* (*berjask um stafna* “lluitar de *stafn* a *stafn*”; *stafnlag* “lluïta de *stafn* a *stafn*”); per aquesta raó, se seleccionaven els millors guerrers per a la *stafnsveit*. El que està dient Sant Olau, així i doncs, és que ha governat la nau des de la reraguarda (la popa), però també ha combatut en primeríssima línia (a la proa).
29. *Oddviti allra þjóða* significa *cabdill de totes les tropes*. Crec, però, que, atès el context, el sintagma fa referència a les tropes que hi ha a les naus de guerra del Sant i tradueixo en conseqüència. Una altra possibilitat, tot i que més remota, és que el sintagma faci referència al paper de Sant Olau com a “cabdill de tots els pobles [de Noruega]”, atès que son rebesavi, el rei Harald I Hálfðánarson (també: Hálfðanarson i Hálfðansson) “inn hárfagri” havia aconseguit de posar tota Noruega sota la seva fèrula i atès que ell mateix era el primer rei que regnava sense *smákonungar* al costat.
30. He interpretat *bákn* com a “stór, klunnalegur hlutur” (Böðvarsson p. 53), o “big, monstrous thing” (Cleasby-Vigfússon p. 54) això és, “cosa gran i voluminosa, baluerna, monstruositat de cosa”. Però crec que també es podria interpretar com a “senyal, signe”, sobreentenenent-se llavors “de la fe pagana”. Heusler-Ranisch, p. 134, interpreten el mot com a *Heiligtum* “cosa sagrada, objecte de veneració”.
31. *þá var hon öll á flugi* a l’original. No he pogut trobar l’expressió a cap dels diccionaris consultats. Tradueixo, per tant, d’acord amb el sentit que sembla exigir el context. La vella entra en un estat

d'èxtasi que li permetrà, un cop sigui aixecada enlaire pels seus parents, de veure-hi en el món transcendent de les màrunes i els déus.

32. He traduït el terme norrè *hurðásar* (o *hurðarásar*) per "cairat". Es tracta dels cabirons o bigues de la teulada que neixen devora la porta. El que la vella vol és que l'ajudin a treure el cap pel sostre de palla o de joncs no per veure què fa la Lærir, ja defora de la *stofa*, amb la pixa del cavall, sinó per llençar una mirada al món immaterial i transcendent al qual s'adreçava, en realitat, el ritu que s'estava celebrant. El gest és, per tant, altament simbòlic: la llinda de la porta o el sostre de la casa representen la separació entre aquest món real i el món transcendent i immaterial, i el que la vella de la casa vol és veure si les noces místiques (el *ιερός γάμος*) de les màrunes amb el vit del déu de la fertilitat ja s'ha consumat. Quan ha comprovat que no és així, és quan pronuncia la segona part de l'estrofa -adreçada al món real- i demana que la baixin, que no vol continuar veient el desastre. És llavors que s'adreça a la cussa del món real.

A la pel·lícula *El Guerrero número 13* del director John McTiernan, amb l'Antonio Banderas de protagonista, es pot veure una escena que reflecteix aquesta mateixa creença norrena: en el començament del film, l'Antonio Banderas assisteix a un funeral varingi. En el seu transcurs, una esclava que serà enterrada/incinerada amb el rei mort, entra en èxtasi o trànsit (en anglès, "trance"), i, llavors, els homes que han preparat el vaixell funerari del rei mort, i que envolten la noia, l'aixequen en l'aire, i ella, mirant per sobre d'ells, hi pot veure en el món del més enllà. Mirant-hi, hi afina el seu senyor mort -així com tots els que l'han precedit a ell i a ella en la mort- que la criden i encoratgen a unir-s'hi en el regne del més enllà.